

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 16/2013-13

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 16. januára 2013 predbežne prerokoval sťažnosť J. M., B., vo veci namietaného porušenia čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaniach vedených Okresným súdom Bratislava I pod sp. zn. 26 C 210/2006 a Krajským súdom v Bratislave pod sp. zn. 7 Co 365/2010 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. M. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 29. novembra 2012 doručená sťažnosť J. M., B. (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaniach vedených Okresným súdom Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 26 C 210/2006 a Krajským súdom

v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 7 Co 365/2010. Sťažnosť bola odovzdaná na poštovú prepravu 27. novembra 2012.

Zo sťažnosti vyplýva, že rozsudkom okresného súdu č. k. 26 C 210/2006-333 z 18. mája 2010 bola zamietnutá žaloba sťažovateľa ako žalobcu proti žalovanej Slovenskej republike – Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „žalovaná“) o zaplatenie sumy 10 825,21 €. Rozsudkom krajského súdu č. k. 7 Co 365/2010-365 z 19. septembra 2012 bol rozsudok okresného súdu potvrdený. Rozsudok krajského súdu bol sťažovateľovi doručený 27. septembra 2012.

Sťažovateľ tvrdí, že bol diskriminovaný z dôvodu jeho postavenia (navrátilého utečenca) po príchode do vlasti z viac ako štvorročného azylového konania v zahraničí, keďže bol v hmotnej núdzi a štát dôsledne nezabezpečil ani jemu, ale ani jeho štvorčlennej rodine právo na dôstojný život. Pomoc od štátu bola nedostatočná a neúčinná. Preto bolo povinnosťou okresného súdu v rámci ochrany osobnosti priznať nemajetkovú ujmu v peniazoch za porušenie práva na dôstojný život štvorčlennej rodiny, keďže sťažovateľ ako otec rodiny bol jej živiteľom a štát neposkytol účinnú sociálnu pomoc v zmysle zákona. Podľa mnohých názorov právo na súkromie a dôstojný život je právom na rešpektovanie súkromného života, teda práva na život podľa vlastných predstáv chráneného pred publicitou. Podľa Európskeho súdu pre ľudské práva je však právo na súkromie oveľa širšie. Zahŕňalo v sebe dlhú dobu zo strany štátu len povinnosť rešpektovania a povinnosť zdržania sa neoprávnených zásahov do súkromia. Podľa terajšej judikatúry však zahŕňa aj pozitívny záväzok štátu chrániť toto právo, teda vytvoriť také podmienky a pravidlá, ktoré by znemožňovali jeho porušenie. Všeobecné súdy opomenuli vyhodnotiť situáciu sťažovateľa a jeho rodiny ako precedens, keďže zákony nepočítali s tým, že sa rodina vráti po viac ako štvorročnej neprítomnosti späť na Slovensko. Z toho dôvodu jej nie je priznaná dávka na podporu v nezamestnanosti. Počas neprítomnosti sťažovateľ s rodinou bez vlastného vedomia stratil v svojvoľnom konaní strechu nad hlavou a štát poskytne iba dávku v hmotnej núdzi vo výške 3 900 Sk, ktorá je nižšia, ako musí zaplatiť za ubytovanie v sociálnej ubytovni (5 500 Sk), lebo štát nemá vyriešenú bytovú otázku pre sociálne prípady rodín, ktoré stratia strechu nad hlavou nie vlastným pričinením,

prípadne strate nemohli účinne zabrániť. Sťažovateľ sa cíti byť diskriminovaný voči tým občanom, ktorí takúto dávku v hmotnej núdzi dostali a pritom mali strechu nad hlavou, resp. mali k dispozícii aj iný hnutelný majetok, teda mohli si zabezpečiť základné životné potreby aj z iných vecí.

Rozsudok okresného súdu bol vydaný bez náležitého dokazovania, na základe nesprávneho vyhodnotenia vykonaných dôkazov a nesprávnych skutkových a právnych záverov. Odôvodnenie rozsudku okresného súdu nebolo v súlade s ustanovením § 157 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku. So zreteľom na uvedené krajský súd nesprávne uzavrel, že skutkové zistenia okresného súdu majú dostatočnú oporu vo výsledkoch vykonaného dokazovania. Nijako nebolo zdôvodnené, ako si mal sťažovateľ s rodinou zabezpečiť dôstojné žitie, keď jediným príjmom bola úplne nedostačujúca sociálna dávka vo výške 3 900 Sk. Podstatné je aj to, že sťažovateľ nemôže sám znášať následky veľkých spoločenských zmien po roku 1989. Nemožno súhlasiť s názorom krajského súdu, podľa ktorého neboli naplnené podmienky na priznanie uplatneného nároku na ochranu osobnosti, keďže tu neexistoval neoprávnený zásah žalovanej, ktorá pri vydávaní svojich rozhodnutí postupovala v zmysle platných zákonov. Tento právny názor treba v konkrétnom prípade sťažovateľa považovať za svojvoľný, zjavne neodôvodnený, resp. ústavne nekonformný.

Sťažovateľ navrhuje vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy a dohovoru v konaniach vedených okresným súdom pod sp. zn. 26 C 210/2006 a krajským súdom pod sp. zn. 7 Co 365/2010 s tým, aby bol rozsudok krajského súdu z 19. septembra 2012 zrušený a vec bola vrátená na ďalšie konanie okresnému súdu. Domáha sa tiež priznania finančného zadosťučinenia v sume po 30 000 € od okresného súdu a od krajského súdu. Od krajského súdu požaduje navyše aj úhradu trov právneho zastúpenia v sume 3 000 €.

Napokon sa sťažovateľ domáha ustanovenia advokáta ako právneho zástupcu v konaní s tým, aby to bola advokátka JUDr. J. Ch., B.

II.

Z rozsudku okresného súdu č. k. 26 C 210/2006-333 z 18. mája 2010 vyplýva, že žaloba sťažovateľa bola zamietnutá, pričom žalovanej sa náhrada trov konania nepriznala.

Podľa odôvodnenia rozsudku sťažovateľ v podanej žalobe argumentoval tým, že v roku 1992 založil politické hnutie zvané Hnutie za slobodu prejavu. Od tej doby pociťoval s rodinou prenasledovanie, a preto 22. júna 2001 požiadal aj s rodinou o politický azyl vo Švajčiarsku. Po štvorročnom azylovom konaní ich švajčiarske úrady vyhostili s poukazom na vstup Slovenskej republiky do Európskej únie a z toho vyplývajúci nedostatok hrozby politického prenasledovania. Sťažovateľ po príchode domov zistil, že mu bol skonfiškovaný rodinný dom a stal sa bezdomovcom. Postupovalo sa pritom v jeho neprítomnosti a bez možnosti predložiť dôkazy o druhej platobnej neschopnosti, pričom následne na to bola vykonaná nezákonná dražba. Dňa 9. novembra 2005 bol zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Dňa 21. februára 2006 požiadal o podporu v nezamestnanosti, ktorá mu však nebola priznaná, lebo nebol v posledných troch rokoch pred zaradením do evidencie poistený. Toto však bolo z dôvodu, že sa nachádzal s rodinou vo Švajčiarsku, kde využil právo azylu, a preto mal zákon myslieť aj na túto situáciu a takéto obdobie zarátat' do obdobia poistenia. Rozhodnutím žalovanej mu bola priznaná dávka v hmotnej núdzi, nie však v závislosti od určenej sumy životného minima. Žalovaná nezabezpečila súlad zákona o hmotnej núdzi v rámci príspevku na bývanie pre ľudí v krajnej núdzi bez nájomnej zmluvy. Keďže štát nemá vypracovanú sociálnu politiku, sťažovateľ musel s rodinou znášať neprimerané bremeno.

Podľa zistení okresného súdu rozhodnutím úradu práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „úrad práce“) z 9. novembra 2005 bol sťažovateľ zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Žiadosť o dávku v nezamestnanosti si uplatnil 16. februára 2006. Rozhodnutím Sociálnej poisťovne – ústredia (ďalej len „poisťovňa“), z 23. mája 2006 bolo právoplatne rozhodnuté o neposkytnutí dávky v nezamestnanosti, pretože sťažovateľ v posledných štyroch rokoch pred zaradením do evidencie nezamestnaných nebol poistený

najmenej tri roky, pretože v danej dobe bol v azylovom konaní, ktoré sa nepovažuje za dobu poistenia v nezamestnanosti. Zákon umožňoval dobrovoľné poistenie, čo však sťažovateľ nevyužil. Rozhodnutím úradu práce z 8. decembra 2005 bola sťažovateľovi od 1. novembra 2005 priznaná dávka v hmotnej núdzi vo výške 3 900 Sk. Ďalším rozhodnutím zo 16. júna 2006 mu bola priznaná od 1. júna 2006 dávka v hmotnej núdzi vo výške 5 600 Sk. Na základe zmluvy o ubytovaní bolo sťažovateľovi poskytnuté prechodné ubytovanie za nájomné 5 500 Sk mesačne od 1. februára 2006.

Podľa názoru okresného súdu základným predpokladom uplatnenia majetkovej satisfakcie v rámci uplatnenej ochrany osobnosti (v danom prípade práva na ochranu ľudskej dôstojnosti) sú existencia zásahu, neoprávnenosť zásahu, ich príčinná súvislosť, ako aj vznik nemajetkovej ujmy, pričom dôležitá je skutočnosť, že uvedený zásah bol objektívne spôsobilý privodiť ujmu na právach chránených ustanovením § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. Vykonaným dokazovaním bolo treba dospieť k záveru, že neboli naplnené podmienky na priznanie uplatneného nároku na ochranu osobnosti, keďže tu neexistoval neoprávnený zásah žalovanej, ktorá pri vydávaní už uvedených rozhodnutí postupovala v zmysle platných zákonov, čo napokon sčasti pripustil aj samotný sťažovateľ. Tieto zákony stanovili podmienky na priznanie dávok a úrad práce, ako aj poisťovňa ich pri svojom rozhodovaní aj riadne dodržali.

Z rozsudku krajského súdu č. k. 7 Co 365/2010-365 z 19. septembra 2012 vyplýva, že ním bol potvrdený rozsudok okresného súdu č. k. 26 C 210/2006-333 z 18. mája 2010.

Podľa názoru krajského súdu sťažovateľ v podanom odvolaní neuviedol žiadne také vecné a právne relevantné dôvody, ktoré by privodili pre neho priaznivé rozhodnutie. Okresný súd vykonal dokazovanie správnym smerom, z vykonaného dokazovania vyvodil správne skutkové závery a napokon aj vec správne rozhodol po právnej stránke. Odôvodnenie rozsudku je v plnom súlade s ustanovením § 157 Občianskeho súdneho poriadku.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Na rozhodnutie o tej časti sťažnosti, ktorá smeruje proti konaniu vedenému okresným súdom pod sp. zn. 26 C 210/2006, nie je daná právomoc ústavného súdu.

Ako to vyplýva z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy, právomoc ústavného súdu poskytovať ochranu základným právam a slobodám je daná iba subsidiárne, teda len vtedy, keď o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Proti rozsudku okresného súdu bolo prípustné odvolanie ako riadny opravný prostriedok, a preto právomoc poskytnúť ochranu označeným právam sťažovateľa vo vzťahu voči rozsudku okresného súdu mal krajský súd v rámci odvolacieho konania. Tým je zároveň v tomto rozsahu vylúčená

právomoc ústavného súdu. Treba v tejto súvislosti ešte poznamenať, že sťažovateľ právo podať odvolanie proti rozsudku okresného súdu aj využil.

Odlišná je situácia týkajúca sa tej časti sťažnosti, ktorá smeruje proti konaniu vedenému krajským súdom pod sp. zn. 7 Co 365/2010. Túto časť sťažnosti treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06).

Jadrom sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa, podľa ktorého platné zákony nepočítajú s takou situáciou, v akej sa ocitol sťažovateľ aj so svojou rodinou, pričom podľa jeho názoru priznaná výška peňažnej podpory zo strany štátu nie je v súlade s ústavnými kritériami, keďže neumožňuje dôstojný život pre sťažovateľa a jeho rodinu.

Podľa názoru ústavného súdu sú tak skutkové zistenia, ako aj právne závery všeobecných súdov zrozumiteľné, dostatočné a presvedčivé. V nijakom prípade ich nemožno považovať ani za arbitrárne, ale ani za zjavne neodôvodnené. Samotná skutočnosť, že sa sťažovateľ s týmito závermi nestotožňuje, nezakladá porušenie označených článkov ústavy a dohovoru.

Vzhľadom na uplatnenú argumentáciu sťažovateľa považuje ústavný súd za potrebné poukázať na niektoré, podľa jeho názoru pre rozhodovanie všeobecných súdov podstatné okolnosti.

Nespokojnosť sťažovateľa smeruje zrejme najmä proti rozhodnutiam úradu práce z 8. decembra 2005 a zo 16. júna 2006, ktorými mu bola priznaná dávka v hmotnej núdzi v mesačnej výške 3 900 Sk, resp. 5 600 Sk, ako aj proti rozhodnutiu poisťovne z 23. mája 2006 o neposkytnutí dávky v nezamestnanosti. V tejto súvislosti treba uviesť, že pokiaľ bol sťažovateľ s takto určenými sumami dávky v hmotnej núdzi, resp. s nepriznaním dávky v nezamestnanosti nespokojný, mal možnosť požiadať o súdne preskúmanie právoplatných rozhodnutí o dávke v hmotnej núdzi, resp. o nepriznaní dávky v nezamestnanosti postupom podľa piatej časti druhej hlavy Občianskeho súdneho poriadku, teda v rámci správneho súdnictva. Mohol pred všeobecnými súdmi namietať nesúlad príslušných zákonov s ústavou či medzinárodnými zmluvami a požadovať, aby všeobecný súd sa v rámci správneho súdnictva obrátil na ústavný súd s návrhom na skúmanie súladu príslušných zákonov s ústavou či medzinárodnou zmluvou. Rovnako mohol pred všeobecnými súdmi argumentovať aj v tom zmysle, že výklad príslušných zákonov zo strany úradu práce a poisťovne nie je ústavne konformný, a domáhať sa takéhoto výkladu cestou všeobecných súdov. Ani z tvrdení sťažovateľa, ale ani zo zistení okresného súdu nevyplýva, že by sťažovateľ uvedené možnosti obrany svojich práv využil.

Podľa § 135 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku otázky, o ktorých patrí rozhodnúť inému orgánu, môže súd posúdiť sám. Ak však bolo o takejto otázke vydané príslušným orgánom rozhodnutie, súd z neho vychádza.

S poukazom na citované ustanovenie všeobecné súdy v rámci konania o žalobe sťažovateľa o ochranu osobnosti boli viazané právoplatnými rozhodnutiami úradu práce a poisťovne o výške dávky v hmotnej núdzi, resp. o nepriznaní dávky v nezamestnanosti. Neboli teda oprávnené skúmať správnosť týchto rozhodnutí, či dokonca dospieť k záveru, že týmito rozhodnutiami bol porušený zákon. Námietky sťažovateľa mali byť správne uplatnené v rámci súdneho preskúmania právoplatných rozhodnutí správnych orgánov, čo sa však nestalo. Preto záver všeobecných súdov, podľa ktorého úspechu žaloby sťažovateľa bráni absencia neoprávneného zásahu žalovanej, je presvedčivý.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. januára 2013